

*Kujutlen end 5-aastasena:
uurin iga detaili
pealaest jalatallani,
vaatan mõnda aega,
kuidas ta rannal mängib –
elav, mänguline, väike näitleja –
kuigi läheduses pole kedagi teist.
Hüüan ta nime, et ta tähelepanu võita.
Tal läheb hetk, et mind ära tunda,
ja siis jookseb ta mulle,
käed avali, vastu.
Kallistan teda tugevalt
ja keerutan koos temaga,
tema aga naeratab armsalt
ja itsitab,
süütu
imustus näol.
Ütlen talle, kui väga ma teda armastan,
kui ilus ta on –
metsik õis –,
ütlen, et olen tema jaoks alati olemas,
ja et
kõik saab korda.*

Ütlen, et ta tuleb kõigest läbi
püstitäi.
Surun tema liivasele põsele hella musi.
Ta kirtsutab nina
ja
vingerdab end mu haardest lahti.
Ja juba ta jooksebki eemale
oma kulunud
õunarohelistes
froteest ujumisriietes –
need näevad kurja vaeva, et
kehakattena oma eesmärki täita.
Ta saadab mulle veel õhumusi
ja lehvitab,
kiirustades tagasi millegi juurde, mis oluline:
härra ja proua Krabi
ja nende
meduusidest lapsed.

Tõeline mina –
rikkumata.

MA SÜNDISIN 1967. AASTAL, ARMASTUSE SUVEL. OLIN JUUBELIBEEBI, kuna saabusin siia ilma Kanada iseseisvuse 100. aastapäeval, kaaludes tubli kolm ja pool kilo. Aga millest täpsemalt ikkagi 100 aastat möödus? Ajalugu on moonutatud. Vancouveri saar tekkis vulkaanipurskest 150 miljoni aasta eest ja põliselanikud elasid sel saarel tuhandeid aastaid enne Kolumbuse saabumist. Ei ole ju võimalik „avastada” maad, kus keegi juba elab. Ajalugu kirjutatakse sageli ümber ja koletistest saavad sangarid. Või vastupidi. Aga lõpuks tuleb tõde ikkagi päevavalgele.

Virvatuled...

Mu vanemad olid minu sündides väga noored – ema oli vaid seitseteist ja isa üheksateist. Nad kohtusid varakevadel suure õitevahus kirsipuu all selle kiriku kõrval, kus mu ema pere enamikul pühapäevadel käis. Räägitakse, et ema istus puu kõige madalamal oksal ja kõlgutas oma kauneid valgetes pitssokkides jalgu, kui isa koos sõbraga juhuslikult mööda kõndis. Isa jäi teda ainiti vaatama ja poetas siis oma parimale sõbrale 25-sendise, et see jalga laseks. „Tere, ingliske,” ütles ta ning toetas oma käe enesekindlalt puutüve vastu, juuksed siledaks kammitud ja silmad ookeanisised. Ema oli lummatud. Nad armusid hullupööra esimesest silmapilgust. Nagu välgulöögist. *Coup de foudre*. *

Nende armastuse lugu oli nagu 50ndate filmist. Umbes nagu „American Graffiti”. Vabaõhukinod, uhked vanad autod, omavahel jagatud burgerid kohalikus kiirtoidukohas. Isa kirjutas emale pikkadel paberirullidel luuletusi. Need rullid oli ta näpanud Croftoni paberivabrikust, kus ta mõnda aega oli töötanud. Ta kirjutas iga päev, ja ema tormas pärast kooli kohe postkasti juurde kirju võtma. Kuigi nad elasid teineteisest kõigest paari kilomeetri kaugusel, tundus vahemaa ja lahusoldud aeg liiga pikk.

Ladysmith on endise söekaevanduslinnana täis mahajäetud saeveskeid. Tänapäeval on see kaluriküla uhkete randade, parkide ja indiaanlaste reservaatidega. Seal pole suurt muud teha kui keelt peksta. Või siis selle sihtmärk olla. Mu vanemad olid kuum paarike, kohalikud Bonnie ja Clyde. Nad olid mõlemad naeruväärselt armukadedad ja tundusid nautivat tülitsemist sama palju kui leppimist. Mu isal oli kombeks smugeldada ema, kes oli siis veel alaealine, salaja sisse kohalikku baari. Kui politsei kohale jõudis, tuli põgeneda. Ema peitis end tualetti, aga kord reetis ta peidukoha näiteks kollane kampsun. Ainus karistus, mis nad sellise teo eest said, oli enamasti range käsk koju minna ja vahel ka viis dollarit trahvi.

* Armastus esimesest silmapilgust (pr k) – Tlk.

Isale meeldisid tänavavõidusõidud ja ta sõitis mitu enda autot puruks. Kõige kuulsam neist oli Austin-Healey kabriolett, mis söötis Saltairis väikese silla pealt alla ja lõpetas kleepuvas mudas. Isa on kohalike seas mütoloogiline kuju, kõigil on seoses temaga mingi lugu meenutada: toidupoes, napsupoes, mis iganes poes. *Oi, sinu isa ... mul on selliseid lugusid, et ...* Pean nad poolelt sõnalt katkestama ja ütleva: „Täna, aga usu mind, ma olen neid juba piisavalt kuulnud.” Seepeale lähevad nad pead vangutades edasi, kuid nende silmad räägivad muud: „Kui sa vaid teaksid...” Järgmisel hetkel ilmub nende suule vanu häid aegu meenutades kelm naeratus ja samm muutub kergemaks, justkui läheksid nad nüüd otsejoones koju oma naise juurde ja armatseksid temaga üle väga pika aja.

Kord politsei eest põgenedes sõitis isa oma roheline Ford Fairlane'i sodiks. Ema anus kõrvalistmel, et ta aeglasemalt sõidaks. Paraku läbistas ta kaunis peanupp esiklaasi ja auto pehme kreemjas sisemus sai üleni veriseks. Kuna ema ootas sel ajal mind, oleme hiljem isekeskis naljatanud, et „see võib nii mõndagi seletada” (minu kohta, mitte mu ema kohta). Ema varjab siiani tukaga otsmikul juuksepiirist kulmuni looklevat pikka ja sügavat diagonalina kulgevat armi.

Mu vanemate kiirpulg oli tagasihoidlik. Mina sündisin vaid mõni kuu hiljem kohalikus Ladysmithi haiglas. Isa oli samal ajal sõpradega kaarte mängimas ja napsitamas ja kokkuvõttes magas ta mu sünni maha. Kuus kuud hiljem avaldati Ladysmith Chronicle'i esikaanel foto, kus mu isa hoiab käes „100. aastapäeva beebi” medalit ja mina olen ema süles. Viib mõtted Kumarile.

Meie väike pere elas mu vanavanematele kuuluvas kohas nimega Arcady Auto Court, mis oli üheksa tillukese majaga asum mereannal metsa varjus. Meile kuuluv majake nr 6 asus rohtukasvanud nõlval, kus iidvanade maasikapuude vahelt võis näha ookeani. Enamik ümbruskonna inimesi oli käredate ütlemissõnadega ja otsekohehed. Mu vanaema oli aga äärmiselt elegantne: pikka kasvu, perfektselt soengusse sätitud tumedate juuste ja kahvatu jumega. Ta kandis

šikke ühes toonis rõivaid, laimirohelisi pükse ja õlgu paljaks jätvaid pluuse ning armsaid madalaid baleriinasid. Kүүned ja huuled olid punased. Hommikusöögiks jõi ta šerrit Frank Sinatra stiilis baaris, kus kirsipuidust valmistatud Weberi klaveril kõlisesid kristallpudelid. Hiljem tegeles ta peamiselt metsamajakeste rentimisega jalgratturitele. Hells Angels'i motoklubi tundus talle samuti meeldivat. Pärast seda, kui vanaisa siitilmast lahkus, pakkus vanaemale ilmselt turvatunnet teadmine, et ta oli ümbritsetud tugevatest meestest, kes teda jumaldasid, tema lahkust hindasid ja olid tema nimel valmis kõigeeks. *Acid Eddy* majake on praegugi alles ning kuuldavasti on selle lähedale maetud kulda ja täitsa võimalik, et ka mõned surnukehad. Mäletan, kuidas jalgrataste helid segunesid väikeste lindude siristamise, öökulli huigetega ja ... kotka häälitusega.

*Metsikus looduses
peituv metsikus.*

Auto Courti pisikeses poes oli olemas kõik hädapärast vajalik. Roosad ja mustad lakiga kaetud riulid olid täis sigaretipakke, komme ja ajalehti. Külmkapp oli täidetud karastusjookidega ja sügavkülmas asusid mahlajäätised. Tõstsin sügavkülma kaane üles ja sukeldusin pea ees alla. Pidin sinna peaaegu sisse kukkuma, jalad meeleheitlikult õhus siplemas, kuni ma jäises külmuses oma lemmikjääpulka otsides ringi sobrasin. Jääpulk pidi olema oranž, muud varianti ei olnud. Seda oli näha ka mu paistes oranžiplekilistest huultest – ma ise harjusin nendega ära, aga lapsena mind ikka narriti nende pärast. Kui vanaema mind nägi, heitis ta mulle küsiva pilgu: „Millega sa jälle hakkama oled saanud?“, kuigi vastus oli väga hästi teada. Mina lõin ujedalt pilgu maha, naeratasin, ise ninast lõuani oranž, ja palusin tal oma saak meie pere „arvele“ panna, teadmata, mida see tähendab, ehk siis, et isa pidi selle iga kuu lõpus kinni maksma. Vanaema haaras mul käest ja tiris mu kraanikausi juurde, võttis kulunud seebitüki ja

pesi mu tillukesed peod oma käte vahel soojas seebivees puh-taks. Seejärel võttis ta vana kortsulise köögirätiku, mis lõhnas imelikul kombel antiseptikumi järele, pühkis mu suu puhtaks ja saatis siis oma teed.

Mu vend Gerry sündis neli aastat pärast mind. Tal olid heledad lokkis juuksed ja sinised silmad nagu emalgi – ta nägi välja nagu tõeline ingel. Gerry oli igas mõttes minu vastand. Mulle tundus, et ma pole kunagi varem midagi nii ilusat näinud. Ta sündis 31. juulil – päeval, mil tähistatakse üht erilist kohalikku püha. Järjekordne mainimine ajalehes. Järjekordne medal.

Kui ema oli Gerryga viimaseid päevi lapseootel, kolisime alla randa kolmetoalisse majja Woodley teel. Maja laastukatus sobis hästi kokku tuhmunud seedrilaudadest seintega, mille lakkamatu meretuul ja niiskus olid halliks värvunud nagu triivpuidu. Talvel rippusid jääpurikad nii madalal, et ulatusid maapinnani nagu kül-munud kosed. Välisukse esine veranda täitis eluruumi rolli – hoid-sime seal pesumasinat ja sügavkülmikut ning tühjade õllepudelite kaste, mis ootasid nädalavahetust ja taarapunkti viimist.

Maja asus vaid mõne sammu kaugusel rannaliivast. Oskasin päris hästi üle nuivähkide ja rannakarpide joosta – hüplesin neil otsekuul tulistel sütel. Ma pole kindel, kas mu jalad nende teravaid servi üldse puudutasid. Klibune liiv, kivid, krabid, mõõnaaegsed veeloigud, meritähed – rikkalik ja mitmekesine vete imedemaa algas otse meie ukse alt. Minu mängumaa.

Minu maailm oli ookean.

Ja ma olin alati varbaidpidi vees.

Meie kodu oli väike. Kuna kõigile korraga ruumi ei jätkunud, mängisime Gerryga suurema osa ajast õues, isegi vihmaga. Tundsin end õues alati paremini kui toas. Mulle meeldis turnida maja taga kolmel tasandil laiavas kiviktaimlas metsikute moonide, pojengide ja mustsõstrapõõsaste vahel... Me hüppasime lompides, korjasime

metsalilli ja -marju ning vahel panime ema aiast pihta paar hinnalist nartsissi, mida meil oli keelatud näppida. Mu lemmikpaigad olid lõhnavate lillade sirelite ja hapukasmagusate roheliste õuntega õunapuude vahel, mille tüved olid mähkunud hapude viinamarjadega väätidesse. Tegime Gerryga liivakooke, katsime oksajuppidest ja lehtedest laua ja panime emalt pihta pandud lilled selle keskele. Seejärel asusime neid kooke sööma – pisut liiva pole veel kellelegi halba teinud.

*Mu ema andis meile
kõik
ja mu isa armastas meid
teistmoodi –
ta oli tark, geniaalne,
alati natuke ärritunud,
aga mulle tundub, et
enamasti pahuksis iseendaga.
Armastus päästis ta.
Nad olid teineteise jaoks osad,
mis neil endil puudusid.*

*Minu särav eeskuju,
mille poole olen püüelnud
kogu oma teadliku elu.
Kahjuks
või õnneks
on see minu armastuse mõõdupuu –
pisut pehkinud,
mitte lihtsalt
vildakas,
ja
raske ise järele teha.*

Ema oli minu jaoks kõige tähtsam. Ta oli nii naljakas ja ilus, meie maailma särav keskpunkt. Armastasime teda kõik piiritult – mina, Gerry, isa. Ta oli väikest kasvu rõõmsameelne heledate juustega naine. Kaugeltki mitte rumal, küll aga naiivne. Näen vaimusilmas selgelt, kuidas ta lehvitas oma valget siidratikest ning mängult alistudes ja kaamera ees abitust teeseldes volksutas kõige suuremaid siniseid silmi, mida kunagi nähtud. Tõeline iludus. Pesunööril rippus meie päevinäinud aluspesu ja sokkide kõrval kaks kleiti: võikollaste lilledega kleit, mille värv läks kokku ema juustega, ja ere türkiissinine, mis sobis ta silmadega. Ta kandis juukseid armsalt ülespandud puhvsoengus, mis oli toonitud pastelseks roosaks või lillaks, ja rääkis meile lugusid, kuidas ta nooremana kasutas juustesse lokkide tegemiseks plekist supipurke. Koos sõbrannadega sõid nad supi ära, loputasid purgi puhtaks ja lisasid oma kollektiooni. Nad ei saanud endale alati korralikku sööki lubada, küll aga nägid alati suurepäraseid välja. *Pole ühtegi põhjust, mis sa ei peaks alati hea välja nägema*, tavatses ema öelda. Tema juuksed ei kannatanud kunagi, isegi kui ta ise kannatama pidi.

Isa oli samuti ülimalt stiilne, vaieldamatult enesekindel tüüp. Ta kandis valgeid T-särke, mille varruka vahele oli pistetud pakk mentooliga Cameli sigarette. Vasakul randmel oli alati sissepoole keeratud numbrilauaga kell. Juukseid kandis ta Elvise moodi eest ülestõstetuna, aga minu arvates nägi isa parem välja kui Elvis. Kurikuulus „paha poiss.” Hoolimata nende tahumatust metsikusest õhkus mõlemast mu vanemast loomulikku glamuuri, ent nad olid liiga noored, et see lõpuni välja kanda.

Isa oli suur lugeja, mõtleja, unistaja, kes kohe tõmbas pahan-dusi ligi. Ja esitas pidevalt küsimusi. Koolis oli isa puhas viieline ja sõprade meelest oli ta nagu advokaat, kes kõige üle polemiseeris. Ta õppis ladina keelt ja luges piibli kümme korda läbi. Ta esitas õpetajatele lakkamatult küsimusi, et neid segadusse ajada, ning ta saadeti tihti koolist koju, kui oli liiga palju arvamust avaldanud. Ta seadis pidevalt üldtunnustatud asju kahtluse alla ja lõbustas

end selliste väidetega, et kui keegi üldse Ameerika avastas, siis oli see viiking Erik Punane.

*Mind õpetati autoriteetides kahtlema –
nii ma seangi kõike kahtluse alla.*

Mu vanaisa Herman oli samuti mees, kes mõtles oma peaga. Mässumeelne õpetlane. Hingelt romantik, kirjutas ta Ladysmith Chronicle'isse anonüümselt luuletusi ning oli vaimne teejuht. Kogu oma elu töötas vanaisa metsalangetajana. Ta oli selline metsik tegelane, kes tantsis kolmekümnemeetriste puude latvades. Kujutlen, kuidas ta, raamat käes, roheline nahaga kaetud kallutatava seljatoega tugitoolis lamaskles, vanaema aga istus tema kõrval ja kruttis raadiot, et politseisagedust kätte saada. Ta hoidis end alati kohalike uudistega kursis. Vanaisa luges mulle sageli ette raamatut Kreeka mütoloogiast, hääl madalam kui Barry White'il. Ta õpetas mind ka soome keelt rääkima. Kandsin endaga igal pool kaasas väikest soome keele sõnaraamatut ning õppisin uusi sõnu ja lauseid, et talle muljet avaldada. Meile meeldis teiste kuuldes rääkida, nii et keegi meist aru ei saanud.

Kui küsisin vanaisalt, mis usku ma olen, vastas ta, et olen agnostik. Arvasin alguses, et ta mõtles „antagonistlik”, ja nii ma teistele ka pikka aega ütlesin, saades vastu küsivaid pilke. Veidi vanemana ja kogenumana mõistsin, et vanaisa pidas silmas seda, et Jumala tundmise või mittetundmise osas ei saa kellelegi midagi ette kirjutada – ei uskumist ega mitteuskumist. Minu spirituaalsus oli mu enda otsustada. Keegi ei kirjutanud mulle ette, mida ma peaksin uskuma – pidin Jumala ise üles leidma. Või siis mitte. Mind kasvatati selliselt, et keegi ei öelnud mulle, mida ma tegema pean või kuidas käituma, mida mõtlema ja millesse uskuma, ja selle eest olen igavesti tänulik. See on suurim kingitus. Vanaisa tugev side loodusega ja sügav austus looduse vastu on võimas pärand. Just tema veenis mind, et haldjad on olemas, et puud

võivad meiega rääkida ja omavahel suhelda. Et kui peidad aeda väikesed peeglid, siis võid vilksamisi haldja varju märgata. Ja siin pole mingit kahtlust – olen neid omaenda silmaga näinud.

Ehkki elasime materiaalses mõttes tagasihoidlikult, oli mu emal lausa maagiline võime luua suurepärasest õhkkonda. Tal oli kombeks teha kodus meile lilleõitest radu ja jätta kirjakesi, lihavõttepühadeks ja valentinipäevaks ise üllatusi meisterdada... Ükski püha ei jäänud vahele, iga kord oli tal meile või isale mõni väike kingitus, mida ta parajasti lubada sai. Emal töötas mitme koha peal – ettekandjana, maasikakorjajana, merekarpide korjajana, tolmuimejate müüjana –, isa aga oli enamiku ajast korstnapühkija, kes sai ise oma tööaja määrata. Emal oli iga päev kell viis õhtusöök laual. See oli miski, millest me lausa sõltusime, ja alles nüüd ma mõistan, kui oluline see mulle ja Gerryale oli – see rutiin ja järjepidevus, isegi kui sõime lihtsalt teleka ees. Mu lemmiktoiduks olid makaronid hautatud tomatikastmega ja ma igatsen siiani emal valmistatud pelmeene – peekon välja arvatud – ja marineeritud peeti.

Kui emal ka oli väsinud, siis ei näidanud ta seda välja. Tahtsin teda alatasa naerma ajada. Mõistsin juba väga noorena, et mulle meeldis näha oma ema naemas. Tuiskasin oma toast välja, emal lokirullid peas, ja kehastusin Enjoli parfüümi reklaamnäoks, lauldes „I can bring home the bacon, fry it up in a pan ... never let you forget you're a man – 'cause I'm a woman.”* Ja siis jooksin tuppa tagasi. Meie toal polnud ust, nii et jäin hiirvaikselt ukseraami najale kuulutama, kas vanemad hakkasid naerma. Ise itsitasin pihku ja olin oma saavutuse üle uhke. Seejärel hakkasin järgmist etteastet plaanima.

Emale meeldis samuti tobedaid asju teha, need ajasid naerma nii teda ennast kui ka meid. Totakad võimlemis- ja venitusharjutused, üles-alla hüplemine ja minu suur lemmik, „pepukõnd”

* Võin teenida pappi ja raha koju tuua ... aga ära unusta, et sina oled majas mees ja mina olen naine. – Tlk.

üle õue. See oli selline harjutus, kus istud maas, jalad sirgelt ees, ja „kõnnid” puusi liigutades ettepoole. Ema tegi sellist „trenni” koos paari sõbrannaga – kõik glamuursed daamid armsates nööpidega kampsunites ja ühesuguste, kuid erivärviliste ülespandud puhvsoengutega – ise muudkui naeru lagistades. Ema oli naljakas nagu koomik Lucille Ball.

Ema armastas öelda, et sellist asja nagu loomulik ilu ei ole olemas – peegli ees kulub ikka vähemalt tund – ja et ilu annab naisele võimu. Täieliku kontrastina ema pingutust nõudvale ilule – juuksed perfektselt ülespandud soengus, seljas säravvalge T-särk ja jalas üleskeeratud sääртега teksad, käes nunnud aiatöökindad – olin mina poisilik tüdruk. Mängisin kõigega, mis liikus või roomas: aeglase pikajalgse ämblikuga, kes oli ohutu, kuna ei ulatanud oma pikkade jalgade tõttu mind hammustama; libeda nastikuga, keda ma kaasas tassisin; isegi mesilastega, kellest ma vaimustusin – kuni selleni välja, et kord nende pesa lähemalt uurides sain korduvalt nõelata. Ükskord haarasin suurel rannas elutseval rotil sabast kinni ja rott lidus minema, saba aga jäi minu kätte. Mingi nipiga tõmbasin selle ta keha küljest lahti. Tundsin end kohutavalt, aga samas oli see ka üksjagu hämmastav ja eks ma kelkisin sellega kõvasti. Oli nii lihtne ema ja ta sõbrannad kiljuma panna.

Minus pulbitses tohutu energia, mis otsis pidevalt väljapääsu, aga kohti selle rakendamiseks polnud just palju. Meil ei olnud raha pärast kooli trennides käimiseks, aga ma leidsin alati mingi väljundi. Iluuisutamine oli kallid. Mina rentisin uisud ja leidsin võimaluse liituda kohaliku jäätantsutrupiga. Mängisin ühte koertest etenduses „101 dalmaatsia koera” (miinus 95, kuna dalmaatsia koera kostüüm oli kuuekesi). Ema tegi kingaviksiga mu silmade ümbruse mustaks, kuid see hakkas kipitama, läks laiali ja mu silmist hakkas mustjat vett jooksuma. Uisutasime jääle, hoidsime üksteisel randmetest kinni, aga ma ei näinud mitte kui midagi ja kukkusin, tirides endaga kaasa terve rea koeri.